

Udílení šlechtictví v době Habsburků představovalo vysoce efektivní a ekonomicky nenáročný způsob, jak osoby vyznamenat, a ještě z toho těžit, popisuje autor nové monografie Jan Županič

Pr
of
es
or
u
z
Ús
ta
vu
sv
ět
ov
ýc
h
dě
ji
n
FF
UK
Ja
nu
Žu

pa
ni
čo
vi
vy
šl
a
no
vá
pu
bl
ik
ac
e
*Ha
bs
bu
rs
ká
šl
ec
ht
a*
(N
ak
la
da
te
ls
tv
í
Pa
nk
rá
c)
. Kn

ih
a
se
vě
nu
je
ud
íl
en
í
šl
ec
ht
ic
ký
ch
ti
tu
lů
ja
ko
oc
eň
ov
án
í
zá
sl
uh
v
do
bě
vl
ád
y
Ha
bs

bu
rk
ů
a
vy
sv
ět
lu
je
,
ja
ké
po
hn
ut
ky
ve
dl
y
pa
no
vn
ík
y
ha
bs
bu
rs
ké
mo
na
rc
hi
e
(r
es
pe

kt
iv
e
je
jí
vl
ád
y)
k
vy
zn
am
en
áv
án
í
sv
ýc
h
ob
yv
at
el
.

Šlechta představovala po staletí tradiční vedoucí vrstvu evropské společnosti a ve starší době byla s příslušností k tomuto stavu spojena i významná privilegia v politické, hospodářské a společenské oblasti. Po přijetí ústavy a zavedení rovnosti před zákonem v polovině 19. století se ale šlechtictví proměnilo ve zvláštní druh státního vyznamenání, které od jiných odlišoval především jeho dědičný charakter. Snad právě proto si šlechtický titul nadále zachoval značnou prestiž a mnoho významných a bohatých osob nelitovalo námahy, aby jej získalo.

Václav Brožík (1851–1901) roku 1897 povýšený do šlechtického stavu s přídomkem z Valrose

Sidonie Nádherná z Borutína (1885-1950) (1910)

Dvorní lékař Anton Frölich (1760-1846), od roku 1824 šlechtic von Frölichsthal

Dosavadní studie o šlechtě většinou braly udělení šlechtického titulu jako fakt nebo rozebíraly možnosti, jak se takový titul po administrativní stránce udílel, případně kdo ho získal. Jana Županiče však zaujal jiný aspekt povyšování do šlechtického stavu – nebylo náhodné. *„Šlo o promyšlený a po staletí upravovaný systém oceňování zásluh jiným způsobem než penězi. V historických studiích se často mluví o takzvaném sociálním kapitálu, který určoval postavení jedince ve společnosti. Již méně se však hovoří o tom, že s tímto kapitálem uměl nejlépe pracovat stát. Udělení šlechtictví – takzvaná nobilitace – totiž představovalo vysoce efektivní, ale přesto ekonomicky naprosto nenáročný způsob, jak osoby, či dokonce celé rodiny vyznamenat, a ještě z toho těžit. Udělení takového vyznamenání státním zaměstnancům, důstojníkům a úředníkům, se jejich loajalita vůči státu dále prohloubila, v případě podnikatelů bylo udělení šlechtictví často spojeno*

s dary vysokých finančních částek či nemovitostí vysokých hodnot, které plynuly do oblastí, které prostředky státu nestačily plně pokrýt, například do kultury, zdravotnictví či péče o chudé a potřebné,“ vysvětluje autor monografie.

Prof. Županič se tématu věnuje již řadu let. Jeho vůbec první studie, kterou vydal jako student v roce 1994, byla na podobné téma týkající se 17. století. V nové knize částečně navazuje na svou publikovanou habilitační práci *Nová šlechta Rakouského císařství* z roku 2006. „*Tehdy jsem byl přesvědčen, že toto téma je již vyčerpáno a že bude jen obtížné přinést do této otázky něco nového. Po několika letech jsem ale musel uznat, že jsem se mýlil. Nová šlechta sice neobsahuje chyby zásadního charakteru, je však limitována rozsahem využitých pramenů i odlišným náhledem na celý zkoumaný problém. Protože šlo o téma v tu dobu nové, snažila se zmíněná práce odpovědět především na otázku ‚Jak?‘. Nová kniha, zjednodušeně řečeno, spíše řeší otázku ‚Proč?‘, popisuje novou publikaci prof. Županič. „Zajímalo mě tedy, jak Habsburkové či rakouské vlády v minulých staletích odměňovali služby svých služebníků a na kom či na čem záleželo, jestli bude jedinec povýšen do šlechtického stavu, získá pouze Záslužný kříž či dokonce vyznamenán vůbec nebude,*“ uzavírá.

Erb svobodných pánů Riegerů (1897)

rytířský erb Nádherných z Borutína (1865)